

Sawçy / hekaýa

Category: Hekaýalar, Kitapcy
написано kitapcy | 21 январа, 2025
Sawçy / hekaýa SAWÇY

Öwez aýaly bilen ýüzüni garaňka tutup, ýat oba sawçylyga gitdi.

– Gyýw, baraňsoň mysapysyrap oturmagyn, bolrak geplegin, bolrak – diýip, aýaly Aýnabat ýolda öwüt berdi. – Bu zamanyň adamsy eli ýukaň ýüzüne seretmez, nämelligiňi bildirme-de, aş gatyklaber agzyňda. Senden hasabat sorajak ýok.

Öwez ulagyň roluny eýläk-beýläk aýlap oturyşyna gatyrgandy.

– Han-ow, akyl satma. Beh, nämelligiňi bildirme diýip, niräm kem ilden?

Bardylar. Garşy aldylar.

Öý bikesi aýal synçylygy bilen çagyrylmadyk myhmanlaryň matlabyna düşüdi-de, Aýnabat bilen bir otaga, onuň äri Annagylyç bolsa Öwez bilen beýleki otaga geçdiler.

– Çagalar ýetişip ugrady. Bir ýandan öýeribermeli indi. Gudaçylyga çykdyk – diýip, Öwez oturyp-oturmanka habar berdi. Annagylyjyň bu meselede gürrüň edesiniň gelmeýäni kesesinden görnüp durdy.

– Hümm, hä, şeýledir, dogrudyr. Bu zatlar aýallaň işi – diýip,

ol sowuk-sala gürrüň etdi.

Öwez goldady.

– Hawa, şolaň işi. Erkegiň oňarjak işi däl – diýdi.

Öwez garşysynda oturan daýaw pyýadany assyrynlyk bilen içgin synlamaga başlady. “Ýüz-ä ýaman agyr muň. Ýasawy şeýlemikä ýa gudaçylyga gelneni üçinmikä? Nädip gepletmeli muny?”

– Tutly obadan diýdiňmi? – diýip, öý eýesi juda dymyp oturmazlyk üçin gepbaşy sorag berdi.

– Hä, hawa. Tutly oba.

– Näme kär edýän diýdiň?

– Kireýdir biziňki. Senem kireý edýäňmi?

– Öň kireý edýädim. Ulagy satyp, mala öwürdim. Pul malda bar, malda.

– Hawa, kireýem özüňi aldamak-da. Gazananyň ulagyň özüne siňýär. Artdyrýan zadyň ýok.

Öwez bu ýerde zeyrenmeli däldigini duýan dessine başga hörpden gopdy:

– Ýogsa, kireýe galan günümüzem ýok. Oňat, Hudaýa şükür! Jandurmazlykdan ediläýýär. Galjaň-da özüm...

Öý eýesiniň beýleräginde duran küldana gözi düşüp, Öweziň çilim çekesi geldi.

– Öýde çilim çekýäňmi?

– Hawa-la. Çekiber. Gaýta maňa-da ber birini.

Çilim otlandylar. Dymdylar.

– Tutly bolanda bi jaryň ilersindäki oba bolýarmy?

– Edil özi. Kimi tanaýaň?

– Äý, ýok, tanaýanym ýok. Baryp gören obam däl. Käte jara balyga giden bolýan. Şonda üstüňizden geçýän. Bi çaklarda balyga-da el degenok.

Öweziň: “Ine, nesip edenden garyndaşlyk açarys welin, baryp görersiň” diýesi geldi. Gürrüňdeşine ýakmaz öýdüp, sesini çykarmady.

– Oh, bir bagşy bolmalydy şol obadan – diýip, Annagylyç bir zatlary ýadyna salyp ugrady.

– Kimkä ol? Dutarda aýdýarmy? Ady?

– Ýok-la, dutar däl, liňk-liňk bagşy. Garsak ýaly keltejik

bagşydyr-la. Be-e, ady nämedikä şoň? Häý, indi şoň ady ýadyma düşäýse... Aý, indi bagşyçylyk edýändirem öýdemok. Meň diýýänim irräk döwür. Ýaňy gullukdan gelen wagtlarymyz bolmaly. Biziň oba toýa gelip, urlup gidipdi. Öz-ä bir garly gündi.

Urlup gidipdi? Gar ýagan günü! Toýda. Kelte boýly. Baý-bo-ow! Muň urlup gitdi diýýän bagşys-a, ine, ýazzy maňlaýynda otyr! Päheý-de welin!.. Öwez-dä şol urlup giden. Gyşda. Gar ýagyp durka. Toý sowlansoň. Beh, Öwezmiikä şol? Başga biri bolmasyn? Bagşy gytmy?.. Aý, ýok, başga hiç kimem däl. Öweziň şol gezekden başga toýa gidip urlan ýeri ýok. Häý, haramzada!

Şo döwürler Öwez bagşyçylyk ederd. Toýdan toýa gatnap ýörenliginde, mundan birzatlary çyksa çykardam. Ýöne kän idäbermediler. Şol garly gün mazaly ýenjilenden soň-a özüniňem toý bilen kän weji bolmady. Göwnüne baran toýunda “Owadan gelni” aýdyp ber diýip yrsararlar öýtdi. Ýenjilerinden gorkdy. Ätiýaç etdi. Şeýdip bagşyçylyk galyşdy.

Annagylyç sag eli bilen tüňni maňlaýyny owkalap, gözünü ýumup oturyşyna hakydasynyň bir ýerlerinden köne taryhy dörüşdirýärdi.

– Häzir adyny tapsam, hä diýersiň.

“Hä diýäýmen. Asyl diýmen. Tanamok diýerin.”

Şo gezek Öwezi üç bolup urupdylar. Onuň sebäbi häzirem ýadynda. Ilki haýsydyr bir aýdymy aýdyp ber diýip yrsaradylar. Wah, Öwez görgüli aýtjak-la. Näler aýtjak. Ýöne bilenok. Repertuarynda olaň diýýän aýdymy bolmasa nätsin? Onsoň “Owadan gelne” isleg bildirdiler. Bu anyk ýadynda. Öwez bu aýdymy hem bilmeýän eken. Ana, şo-da bahana boldy. “Baý-buww, “Owadan gelni” aýdyp bilmeýän bolsaň sendenem bir bagşy bormy? Bu bolşuňa nädip ile çykýaň?” diýip, üstüne düblediler, herreldiler. Soňam giçden soň obadan çykan ýerlerinde saklap, Öweziň oňatja eýini ýetiripdiler. Sazandalaryna, kömekçisine degmändiler... Şol ýenjilip duran pursatlary Öweziň gözünüň öňünden üç hatar geçdi. Indi bu doňuz şol üçüsiniň haýsyka? Öwez gözünü süzüp, beýnisiniň doňup giden, ýiteňkirlän öýjüklərini dörüşdirdi. Öňünde oturan ýylçyr kelle pyýadanyň özüni ýenjip duran ýaş ýigit keşbini anyk göz öňüne getirip

bilmän kösendi. Üstünden pylança ýyl geçen wakany seljerer ýaly Öwezde nä huş barmy?

Öweziň bolup oturşyna öý eýesi özüçe düşündi.

– Tanabilmediňmi? – diýdi.

– Aý, ýok, Tutlydan däldir ol, başga obadan bolaýmasa – diýip, Öwez ýalan sözledi. – Ýogsa, men ony tanaýmaly ahyryn.

– Şeýlemikä ýa? Tutlydanmyka diýýärdim. Äý, bolup biler. Kän wagtam geçdi-dä. Görgüliň günäsem ýokdy welin, bizem bir tüýs zannyýaman-da. Agzyny-burnuny gan ýalan ganjygyňky ýaly edýänçäk, demimizden düşer ýaly däl.

– Beh, gaty zalym ekeniňiz-aý! Günäsi bolmasa dagyn nämüçin beýtdiňiz?

– Sesi zorruk. Aýdym aýdyşyny halamadyk. Ýok, dur, ýalňyşdym, bir aýdym aýdyp ber diýdik welin bilenok eken. Öz-ä bir halk aýdymy bolmaly. Ady ýada düşse diý..

“Seň ýadyňa düşmese-de, meň ýadymda ol. “Owadan gelin” bolmaly.

– ...Bar bahanamyz şol. Ýenjip durkak o neresse: “Erkek bolsaňyz, ýeke-ýekä çykalyň” diýdem welin, hany, diňleýän barmy ony? Gaýta öjügip, beter edýäs. Içgiň etdirýäni-dä, kelle düzüw wagty adama pitik çaljakmy men? Şo gezek oňam ýumruk iýmek nesibesi bardyr-da. Soň-a ökünip, esli mahal gynanybam gezdim pahyra.

Öweziň hykga damagy doldy. “Şol sebäpsiz, esassyz urup goýberen bagşyňyz-a men diýäýsem näderkä? Diýip bolmaz, diýip bolmaz. Deýýus tanap oturybermesin birden” diýip, ol ýöwsel pikir etdi. Boguk ses bilen:

– Aý, näme, ýaşlyk-da – diýdi.

– Adam ýaş wagty gaty guduz bolar ekeni. Ýeri, bagşy bilen näme işiň bar? Häk... – diýip, Annagylyç kesesinden ökünýän ýaly gürlledi.

Öwez onuň ökünjine ynanmady. Başga wagt, başga ýagdaý bolanlygynda ynansa, ynanardam. Ýöne edil şu wagt onuň köňlüne bilniksiz rehimsizlik aralaşdy-da, nähilidir bir ar almak duýgusy peýda boldy. Niçe ýyllar mundan ozalky oňan kemsitmeleriniň ahmyryndan çykasy geldi. Bu oturanyň beýleki

şepelerinem tapaga-da, ömür içlerinden çykmaz ýaly, içikdiräýsem diýdi. Şo-ol birmahalky “Erkek bolsaňyz, ýeke-ýekä çykalyň” diýen sözünü häzirem gaýtalasy geldi. Köýüp ýatan ary Öwez ber-başagaý etdi. Ýogsa, ählisi ýatdan çykyppy. Unudylyppy. Adamyň ýasawy gaty täsin. Ol geçen ýyllaryň säwliklerini el bilen düzedäýsem diýýär. Yzda galan günleriniň gowuz ýerini soň ýadyna düşen pillesi

doldurjak bolýar. Bolmaz-a. Ýaşıňdan habar al, Öwez, ýaşıňdan! Ogluň öýerjek bolup ýörsüň, özüňem gudaçylyga geldiň! Ar aljak kişiňem, ynha, çat maňlaýyňda gözünü mölerdip otyr, özem nesibe çekse, gudaň bolmaly!.. Bolaýarmyka? Indi şu giň dünýede gel-gel, ala-böle şu oturan deýýus bilen, nähak ýere göwnüňde arman goýan haramzada bilen guda bolmalymy? Bolaýmaz şol-a!

Bir-birine höwessiz gep atyşyp, ýene biraz oturdylar. Aýnabadam kän eglenmedi. Turdular. Öý eýeleri köne däbe eýerip, myhmanlary ýola saldylar.

– Erbet ýerler-ä däldir. Eneş salgy beripdir. Ýöne sorap-idemeli bor – diýip, öý bikesi sawçylaryň ulagynyň zyzndan seredip durşuna ärine habar gatdy. Onuň pikirini biljek boldy. Annagylyç ýüzünü küşşerdip, parhsyz gürledi:

– Garyşyp-gatyşyp gider öýtseň, daşyny dola-da berip goýber. Ýola düşenlerinden Aýnabat saçagyny sermeleşdirip oturşyna dylm-dylm etdi:

– Sorap-idäris diýdiler. Göwneşäýjek ýaly öz-ä. Göwnär ýaly etdim-dä.

Öwez ýasama dabara bilen:

– Oňarypsyň – diýdi. – Bolmanda-da bulaň göwnejegi belli. Ýöne, ine, biz göwnärisimi, şo belli дәl.

Aýnabat joşgunly gürledi:

– Göwnäris. Esasy zat ogluň halasyn gyzlaryny. Birem galyň ýeňil bolsun diý. Agyr salsa nätjek? Ilden çykmasa kaýyl men.

– Doly bilip-bilmän düwünçegiňi düwüberýäň-aý. Howlugyp edilýän iş дәl. Entek sora-ide, gör, bil. Pylan zat diýme.

– Howlugýan barmy, gyz? Howlugaňda-da edip biljek zadyň ýok.

Entek jemlenmeli. Häh-mäh edäyer ýaly, hany, arta-süýşe zadyň barmy? Ýöne tamdyr gyzanda ýap diýjek bolýan.

– Onda birbada goý muny.

– Ä?

– Birbada goý diýýän şuny. Ätiýaçda goý. Başgasyny gözle.

Aýnabat geňirgenme gatysykly gorky bilen:

– O nähili ätiýaç? Dur, gyýw, masgara! Biri bilen arany açman, başga ýere barsaň... Ätiýajyň näme, gyz?.. Waý, sen-ä muny kinodaky ýaly edip barýaň – diýdi.

Aýalynyň haýsy kinony göz öňünde tutýandygyny ýadyna saljak bolup, Öwez gözünü süzdi.

– Ýok, sen nämüçin göwnemejek bolýaň? Şony aýt maňa – diýip Aýnabat halys ynjalýkdan gaçyp sorady.

– Birinjiden-ä ara uzak. Soňam gatnaşmaly ýeriň. Aňsat düşmez...

– Meň nä atam öýüm ýakynmy? – diýip, Aýnabat äriniň sözünü bölledi.

– Dur, how, dur-a bir. Diňl-ä ilki meni.

– Diňleýän. Ýöne uzak diýýäniň hasap däl. Onyň bahana.

– A bor onda. Mensiz çözüp bilýän bolsaň, meni nämüçin äkidýäň? Bar git-de, guda bol, sähediňi belle-de, galyňyny geçir.

Äriniň gep uruş äheňi ýaramasa-da, Aýnabat sabyr etdi.

– Onsoň? – diýdi?

– Näme onsoň?

– Ara uzak diýdiň-ä ýaňy. Bar bahanaň şomy?

46

– Dogrymy aýdaýynmy, Aýnabat? – diýip, Öwez ýalan sözledi: – Men esasan kakasyny halamadym.

Aýnabat üşerildi.

– Nämesini halamadyň? – diýip anyk jogaba garaşdy.

– Nädip düşündirsemkäm indi saňa?.. Bilýäňmi, käbir adamy halys aňryň alanok. Saňa ýagşydan-ýamandan hiç zadam eden däldir welin, şonda-da ýigrenýänsiň şony. Hi-iç iniň söýýän däldir. Görmeseň, gowudyr. Daş duranyňy kem görmersiň. Çagasynda günä-de ýokdur welin, atasyny ýigrenseň, nädip gelin edinjek? Bilýän, “Oň bilen ogluň ýaşaşmaly” diýersiň. Ýenäniň ýenesi bar diýen ýaly, şo ýylçyr kelle doňuz kakasy boljak

bolsa... Aýnabat, meň ýüregim bir erbetligi syzýar. Birbada goýaly şuny. Oýunjak iş däl bi.

Nije ýyllaryň dowamynda äriniň agzyndan bular ýaly çynlakaý gürrüňi ilkinji gezek eşidýändigini üçin Aýnabady nämälim gorky basdy. Ärine şunça beledem bolsa, ýagdaýy doly syzmaga onuň aýal duýgurlygy ejiz geldi. Dile getiräýmeli sowallaryň telimsini ýuwdup oturşyna ol:

– Waý, bilmedim men-ä. Sen menem gorkuzýaň şular ýaly gürrüňler bilen – diýip, howatyrly seslendi. Uludan dem aldy. Dem alşynda düşnüksiz gam bilen argynlyk bardy.

– Galanam näme, kim maňlaýyna ýazylan bolsa, şo bor-da. Ikimiziň edip biljek zadymyz bolmaz – diýip, Öwez Aýnabada göwünlük bermek üçin aýtdy.

– Hawa, maňlaýyna ýazylany. Dogry aýdýaň.

Öweziň aýalyňa ýüregi awady. Şular ýaly meselede özi bilen kejeleşip durman ylalaşýandygy üçin Aýnabada minnetdar boldy. Köňli welin kanagat tapmady. Bikarar boldy. Öz ýanyndan uruş yglan etdi. “Senjagaz, ýylçyr kelle, duruber bakaly, o jagaz edeniňi ýerine salaryn entek”

47

diýip, şol ýenjilen gezegindäki ýaly Annagylyja gaýybana haýbat atdy. Jara balyk tutmaga baran wagty üstüni basyp, gürbasdy etmek hyýalyňa mündi. Gypynç etmedi. Arman çekdi. Pylança ýyl bäre köyüp ýatan aryňy wagtynda ýerine salmandygy üçin özüni kötekledi. Alaçsyzlygyna içi ýandy, agysy tutdy.

Öýüne baransoňam ynjalmary. Daş çykdy. Çil ýakada çommalyp oturşyna ala-burugsy bolup çilim çekdi. “Owadan gelin” agyr aýdymmyka? Kynmyka? Öwez nämüçin öwrenmedikä? Şindiki bagşylar aýdyp ýör-ä. Äý, ýok, gep aýdymda däl, “Owadan gelni” aýdyp berenem bolsa, Öwez şol gün ýenjilerdi. Aýdym häki bir bahana. Bir ýerlerden göz agrysy ýaly tapylyp, çaga pişik geldi-de, myrlap, gaharly oturan hojaýynynyň aýagyna süýkenmäge başlady. Öwez poslan kepje bilen ony urup, seňseletdi-de, turup hol beýleräkde oturdu. Çala demi gelip-gidip duran pişige seredip “Kepje o diýen gowy degmedi. Ykjam degen bolsa, bir uramda ölerdi” diýip oýlandy. Onda pişiklere garşy myrtar ýigrenç bardy.

Öwez sandyr-sandyr edip, ýene çilim otlandy. Ýene Annagylyç ýadyna düşdi. “Çilimem diläp çekýär deýýus” diýip, eşdiler-eşdilmez hüňürdedi.

Fewral, 2013. Mary.

Kakamyrat Atayew Hekayalar